

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1: Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Erilaisten tiedon tarvitsijoiden on helppoa löytää ympäristöä koskevaa, ymmärrettävää tietoa. Tiedon välitys on vuorovaikutteista ja vastaa ajan haasteisiin. Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen ovat keskeisiä puheenaiheita yhteiskunnassa. Pirkanmaalaiset tuntevat maakunnan luonnon ja rakennetun ympäristön arvot.

Ympäristöön liittyvää tietoa ja toimintamahdollisuuksia levitetään aktiivisesti ihmisiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä toisille ja samalla opitaan muilta uutta. Ympäristötiedon jakamisessa ja ympäristömyönteisten asenteiden ylläpitämisessä lasten ja nuorten parissa koti ja koulu toimivat yhdessä ja yhteistyössä järjestöjen sekä yritysten kanssa.

Ympäristökasvatus on integroitu entistä vahvemmas osaksi perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Ympäristökasvatus on sisällöllisesti ja toteutustavoiltaan monipuolista ja noudattaa elinikäisen oppimisen tavoitetta.

Toimenpide 1. Tuotetaan ja välitetään ympäristötietoa monipuolisesti.

- Varmistetaan ympäristötiedon saatavuus turvaamalla Ympäristötietokeskus Moreenian (Tampere) ja Seitsemisen luontokeskuksen (Ylöjärvi) ja Nuorisokeskus Marttisen (Virrat) toiminta.
- Varmistetaan ja kehitetään edelleen maakunnan perusopetusta ja varhaiskasvatusta tukevien luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa, jotka toteuttavat perusopetuksen uusien oppimisympäristöjen periaatteita.
- Luonto- ja ympäristökoulujen, nuorisokeskusten ja luontokeskusten muodostaman verkoston toimintaa kehitetään ympäristökasvatuksen ja ympäristötiedon lisäämiseksi.
- Tuotetaan ja jaetaan ympäristötietoa paikkatietomuodossa internetissä ja yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken (esim. Kulttuuriympäristötietojärjestelmä SIIRI).
- Tuotetaan ja välitetään tulevaisuuden kehityskulkuja ennakoivaa ympäristötietoa suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Kootaan maakunnan ympäristöasiantuntijoista avoin, itseään täydentävä verkosto arvioimaan ja valmistelemaan tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja ja skenaarioita.
- Kytetään toiminta osaksi maakunnan strategista suunnittelutyötä. Julkaistaan tulevaisuustietoa kaikille avoimessa Pirkanmaan ennakointiportaalissa (www.pilkahdus.fi).
- Lisätään vuorovaikutteista ympäristöviestintää ottamalla käyttöön sosiaalisen median välineitä (esim. Järviwiki).
- Hyödynnetään kirjastoja aktiivisesti ympäristötiedon jakamisessa (esim. materiaalipisteet ja näyttelyt).

Raportoinnin yhdyshenkilö: Anniina Heinikangas, Pirkanmaan liitto

Vuoden 2011 tilanne:

Varmistetaan ympäristötiedon saatavuus turvaamalla Ympäristötietokeskus Moreenian (Tampere) ja Seitsemisen luontokeskuksen (Ylöjärvi) ja Nuorisokeskus Marttisen (Virrat) toiminta.

Kaikissa edellä mainituissa paikoissa on vireää toimintaa.

Ekokumppanit Oy, joka vastaa Moreenian toiminnasta, on mm. saanut EAKR-hankerahoitusta Tampereen rakennuskulttuurin neuvonta- ja koulutuskeskusta varten (2011–2014).

Seitsemisen–Helvetinjärven alueen yritystoimintaympäristön kehittämishanke (SYTYKE) toteutettiin vuosina 2009–2010. Hankkeessa mm. tehtiin useita selvitystöitä koskien mukana olevien kuntien ja muiden matkailutoimijoiden tavoitteita ja luontomatkaileusuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista.

Marttisen saarella toteutettiin pilottiprojekti matkailun kehittämisestä vuosina 2006–2008. Kehittämishanke oli valtakunnallisesti merkittävä kokeilu viranomaisten ja paikallisten yrittäjien käytännön yhteistyöstä maakuntakaavoituksen edistämiseksi. Hankkeen jatkotyöskentely ja operatiivinen vastuu asetettiin Virtain kaupungille. (Ympäristöministeriö, Virtain kaupunki ja Pirkanmaan liitto 2008: Marttisen saaren maakuntakaavan toteuttamisen edistämisen ja seurannan pilottiprojekti.)

Varmistetaan ja kehitetään edelleen maakunnan perusopetusta ja varhaiskasvatusta tukevien luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa, jotka toteuttavat perusopetuksen uusien oppimisympäristöjen periaatteita.

Luonto- ja ympäristökoulujen, nuorisokeskusten ja luontokeskusten muodostaman verkoston toimintaa kehitetään ympäristökasvatuksen ja ympäristötiedon lisäämiseksi.

- Pirkanmaalla luonto- ja ympäristökoulutoimintaa järjestetään Ympäristötietokeskus Moreeniassa (näyttelyt, opastetut kierrokset, oppitunnit 3. ja 7.-luokkalaisille, verkon ympäristökasvatuspelit),
- Luontokoulu Korenossa (Tampereen Terälahdessa, järjestetään mm. elämyksellisiä luontopäiviä päivähoitoikäisille ja 4.-7.-luokkalaisille, ympäristöagenttikoulutuksia ja koulutusta myös henkilökunnalle),
- Luontokoulu Tikankontti (Orivedellä, ohjelmat sisältävät luonnontuntemusta, draamaa ja maaseudun elämän ja kulttuurin tuntemusta),
- Ruoveden luontokoulu ja Ympäristökoulu Kuukkeli (Virroilla Nuorisokeskus Marttisten yhteydessä).

Verkostoa ollaan laajentamassa muihin samankaltaisiin toimijoihin eli luontokeskuksiin, nuorisokeskuksiin ja leirikoulukeskuksiin. Tavoitteena on, että tämä LYKE-verkosto kattaisi lopulta koko maan, ja jokainen päiväkotia ja koulu saisi tukea luonto- ja ympäristökasvatuksessa. Luonto- ja ympäristökoulujen liitto edistää toimintaa.

Hanke ”Luontokoulutoiminnan vakauttaminen ja laajentaminen Suomessa” on saanut ympäristöministeriön rahoitusta 2010–2012.

Tuotetaan ja jaetaan ympäristötietoa paikkatietomuodossa internetissä ja yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken (esim. Kulttuuriympäristötietojärjestelmä SIIRI).

SIIRIä kehitetään. Nyt verkossa on esillä kuvia esineistä ja valokuvista.

Tuotetaan ja välitetään tulevaisuuden kehityskulkuja ennakoivaa ympäristötietoa suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Kootaan maakunnan ympäristöasiantuntijoista avoin, itseään täydentävä verkosto arvioimaan ja valmistelemaan tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja ja skenaarioita.

Kytetään toiminta osaksi maakunnan strategista suunnittelutyötä. Julkaistaan tulevaisuustietoa kaikille avoimessa Pirkanmaan ennakointiportalissa (www.pilkahdus.fi).

Pilkahdus – Pirkanmaan ennakointiportaaliiin kootaan tulevaisuusaiheisia heikkoja signaaleja ja megatrendejä mm. selvitysten ja ennusteiden muodossa. Portaalia ja ennakointiyhteistyötä ylläpidetään Pirkanmaan liitossa. Tietoja ovat tuottaneet liiton lisäksi mm. Pirkanmaan ennakointipalvelu -hankkeen (ELY-keskus), seutujen, kauppakamarin ja oppilaitosten toimijat.

Ympäristö on tunnistettu tärkeäksi tulevaisuusteemaksi Pilkahdus-sivustolla. Uutispoimintoista löytyy runsaasti ympäristöaiheisia tulevaisuus- ja ajankohtaissignaaleja, ja yksi portaalin hakualueista on ”ympäristö ja alueidenkäyttö”.

Lisätään vuorovaikutteista ympäristöviestintää ottamalla käyttöön sosiaalisen median välineitä (esim. Järviwiki).

Järviwiki löytyy osoitteesta www.jarviwiki.fi. Se on Suomen järvien oma verkkopalvelu, jota rakennetaan ja julkaistaan käyttäjien yhteistyöllä. Järviwikistä löytyy perustiedot kaikista yli 1 hehtaarin kokoisista järvistä sekä valmiit työkalut, joilla käyttäjät voivat jakaa mm. valokuvia ja havaintoja. Järviwikiin ensimmäinen versio julkaistiin maaliskuussa 2011.

Järviwikiin on perustanut ja sen ylläpidosta vastaa Suomen ympäristökeskus (SYKE). SYKEN lisäksi sisältöjä ovat toimittaneet Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja YLEn Elävä arkisto.

Maa- ja vesitekniikan tuki ry on tukenut Järviwikiin kehittämistä apurahalla. Lisäksi Järviwiki saa EU:n Life+ -rahoitusta osana GisBloom-hanketta, jossa rakennetaan levähaittojen ennustus- ja hallintajärjestelmää.

Vuoden 2012 tiedot:

Varmistetaan ympäristötiedon saatavuus turvaamalla Ympäristötietokeskus Moreenian (Tampere) ja Seitsemisen luontokeskuksen (Ylöjärvi) ja Nuorisokeskus Marttisen (Virrat) toiminta.

- Ei tiedossa olevaa rahoitusta
- Kaikissa vireää toimintaa.

Varmistetaan ja kehitetään edelleen maakunnan perusopetusta ja varhaiskasvatusta tukevien luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa, jotka toteuttavat perusopetuksen uusien oppimisympäristöjen periaatteita.

- Ekopaku-hanke (Lahti, J-kylä) on suunnitteilla myös Pirkanmaalle (opetushallituksen oppimisympäristöjen kehittämishanke). Esite suunnitteilla.

Luonto- ja ympäristökoulujen, nuorisokeskusten ja luontokeskusten muodostaman verkoston (LYKE) toimintaa kehitetään ympäristökasvatuksen ja ympäristötiedon lisäämiseksi.

- Hanke ”Luontokoulutoiminnan vakauttaminen ja laajentaminen Suomessa” on saanut ympäristöministeriön rahoitusta 2010–2012. Vuodesta 2012 hanke saa rahoitusta OKM:stä.
- Vuoreksen koulu, kestävän elämäntavan mallikoulu, aloittaa syksyllä 2013 (koulut.tampere.fi/vuores/keke)

Tuotetaan ja jaetaan ympäristötietoa paikkatietomuodossa internetissä ja yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken (esim. Kulttuuriympäristötietojärjestelmä SIIRI).

- SIIRIn paikkatietoikkunassa on esillä Tampereen aineistot

Tuotetaan ja välitetään tulevaisuuden kehityskulkuja ennakoivaa ympäristötietoa suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Kootaan maakunnan ympäristöasiantuntijoista avoin, itseään täydentävä verkosto arvioimaan ja valmistelemaan tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja ja skenaarioita.

Kytetään toiminta osaksi maakunnan strategista suunnittelutyötä. Julkaistaan tulevaisuustietoa kaikille avoimessa Pirkanmaan ennakointiportalissa (www.pilkahdus.fi).

- Pirkanmaan neljä skenaariota ja tästä johdetut kolme kasvukuvaa on tehty yhteistyössä pirkanmaalaisten toimijoiden kanssa vuonna 2012. Kasvukuvia hyödynnetään Pirkanmaan 2. maakuntakaavan maankäyttövaihtoehtojen suunnittelussa ja ne ovat pohjana maakuntastrategian valinnoissa.
- Pirkanmaan liiton johdolla on toteutettu ennakoinnin teemaryhmätapaamisia maakunnassa. Yksi teemaryhmistä keskittyy hajautetun energian tuotannon tulevaisuuden pohdintaan. Ryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa syksyllä vuonna 2012. Teemaryhmien panosta käytetään osaltaan uuden maakuntastrategian tausta-aineistona. Hajautetun energian -ennakointiryhmän pohdintoja on luettavissa Pilkahdus-portalissa.

Lisätään vuorovaikutteista ympäristöviestintää ottamalla käyttöön sosiaalisen median välineitä (esim. Järviwiki).

- Ei tiedossa olevia uusia sosiaalisen median välineitä ympäristöviestinnässä

Vuoden 2013 tiedot:

Moreenia on pirkanmaalainen ympäristötiedon, -koulutuksen ja -tapahtumien keskus, jossa toimii Ekokumppanit Oy. Ympäristötietokeskus Moreenian pitkäaikainen näyttelytila purettiin alkuvuonna 2013. Seitsemisen ja Nuorisokeskus Marttinen ovat toiminnassa vakiintuneesti.

Tampereen uusimman kaupunginosan, Vuoreksen, johtoajatukseen on kestävä elämäntapa. Kestävän kehityksen edistäminen on kytketty tiiviisti myös vuonna 2013 avautuneen monitoimikoulukeskuksen toiminta-ajatukseen. Tätä jalostettiin hankkeessa ”Kasvatusta kestävään elämäntapaan Vuoreksessa”. Vuoreksen monitoimikoulukeskuksen ensimmäinen vaihe valmistui syksyllä 2013 (päiväkoti, alakoulu, liikuntahalli). Lukuisat valtakunnalliset ja kansainväliset vierailijat ovat käyneet tutustumassa uudella tapaa rakentuneeseen koulukeskukseen ja sen toimintamalleihin sen avauduttua. Huomiota kestävään elämäntapaan kiinnitetään kolmesta näkökulmasta: rakennuksen, välineistön ja ympäristön ratkaisujen, arjen käytäntöjen sekä opetussisältöjen kannalta. Lisätietoja löytyy verkosta <http://koulut.tampere.fi/vuores/keke/index.html> .

Ekopaku-hankkeeseen liittyen valmistui Tampereen ammattikorkeakoulussa *Selvitystyö tarkoitukseen sopivimmasta ympäristöystävällisestä ja taloudellisesta vaihtoehdosta Ekopaku-konseptin autoksi* (Hautamäki, Kantojärvi ja Kesänen 26.4.2013, TAMK:n projektiopinto).

Sosiaalisen median osalta muun muassa Järviwiki on aktiivisesti toiminnassa. Sosiaalisen median käyttö yleistyy edelleen, ja useilla hankkeilla ja julkisorganisaatioilla on omat Facebook- ja Twitter-tilit tiedotuksensa tukemiseen. Esimerkiksi Facebookista löytyy lukuisia (usein valtakunnallisia) yhteisöjä ja ryhmiä: *Aurinko- ja tuulivoima, Joka päivä on vesipäivä, Järviwiki, Suomen luonnon päivä, Suomen kansallispuistot, Suomen ympäristökeskus SYKE, Suomen ympäristökasvatuksen seura, Kestävä elämäntapa, Hiilineutraali Suomi, Vuoden ilmastoteko, Cleantech Finland* jne. Myös muun muassa Pirkanmaan ELY-keskus ja Pirkanmaan liitto viestivät Twitterissä, liitto myös Facebookissa.

Pirkanmaalla ennakoivaa ympäristötietoa on tuotettu moniäänisesti energia-alan asiantuntijoiden ennakointiryhmässä, ”Energiaennakojien kerhossa”. Asiantuntijaryhmällä on tuettu Pirkanmaan hajautetun energian selvityshanketta ja koostettu kannanottoja alueen energia-asioista laajemminkin. Ryhmällä on ollut käytössä myös verkkotyötila Pirkanmaan ennakointiportaali Pilkahduksessa. Kooste kaikista Pilkahdus-ennakointityön asiantuntijaryhmien pohdinnoista vuonna 2013 löytyy verkosta http://pilkahdus.fi/sites/default/files/kooste_ryhmista_2013.pdf .

Maakunnallisen eri aiheita kokoavan tilastokäyttöliittymän konseptisuunnitelma valmistui keväällä 2013 työnimellä *Statistical Data Interface for Tampere Region*. Konseptin toteuttaminen kilpailutettiin keväällä 2014, mutta hankintaa ei toteutettu tarjousten kustannusten perusteella.

SIIRI on Tampereen museoiden ja pirkanmaalaisten paikallismuseoiden yhteinen tietopalvelu, josta löytyy Vapriikin kuva-arkiston valokuvia, Tampereen museon esineitä ja Pirkanmaan kulttuuriympäristöön liittyvää tietoa verkossa. Lisäksi Siirissä on 15 pirkanmaalaisen paikallismuseon esineitä ja valokuvia. Vuodenvaihteessa 2014 palvelu kattoi noin 200 000 kohdetta, ja määrä lisääntyy dokumentoinnin ja digitoinnin edetessä.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 -sivusto työtiloineen on jakanut ja tuottanut ajankohtaista kaavoitukseen liittyvää tietoa verkkovälitteisesti. Sivuston karttapalvelussa on ollut mahdollista kommentoida maakuntakaavan taustaselvityksiä karttaperusteisesti niiden lausunnoilla olon aikana. Karttapalvelu on tavoittanut hyvin käyttäjiä, ja verkon avulla on annettu runsaasti arvosta palautetta.

Ympäristöministeriön ja Pirkanmaan liiton puoliksi rahoittamassa MASTRA-hankkeessa (*Strategiaa vai taktiikkaa - maakuntakaavoituksen vaikuttavuuden kehittäminen*) tavoitellaan maakuntakaavoituksen vaikuttavuuden lisäämistä ja maakuntakaavan roolin terävöittämistä strategisen suunnittelun välineenä. Hankkeen kolme kärkeä ovat joukkouttaminen, strategiset valinnat ja strateginen kaavakartta. Näistä joukkouttamisella tähdätään osallistavaan kaavaprosessiin, jonka perusajatuksena on, että yhteinen suunnittelu synnyttää yhdessä toteutettavan kaavan. Edellä kerrottu karttapalvelu on ollut yksi keinoista edistää yhteistä suunnittelua. Strategisten valintojen avulla puolestaan pyritään liikkumaan vaikutusten arvioinnista kohti valintojen tekemistä. Strategisella kaavakartalla kehitetään maakuntakaavan maankäyttömerkintöjä ja maakuntakaavan ja maakuntasuunnitelman välistä strategista yhteyttä.

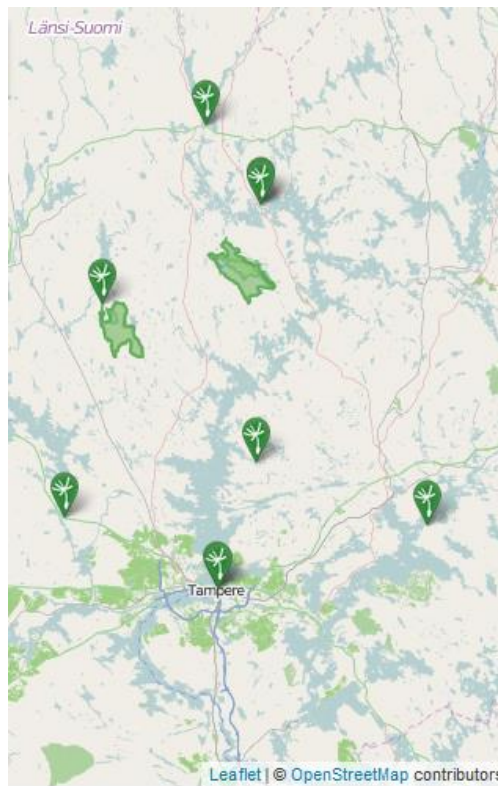
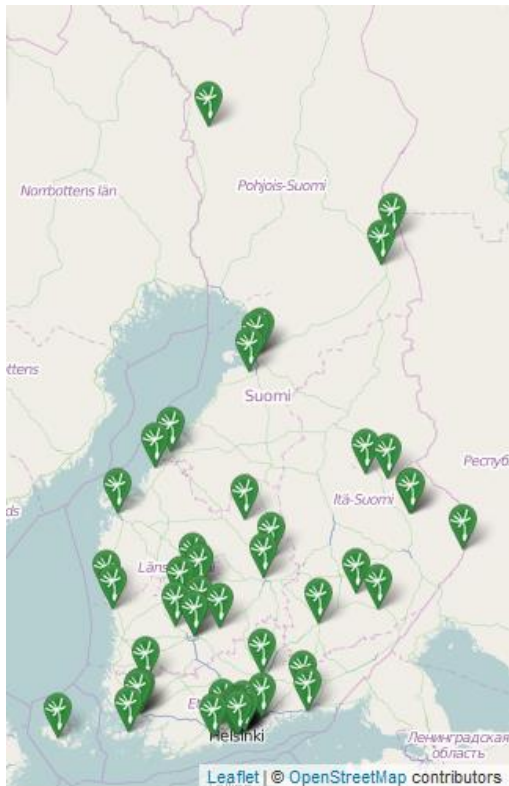
<http://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/mastra>

Vuoden 2014 tiedot:

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton (LYKE) ylläpitämä kansallinen sivusto www.luontokoulut.fi tarjoaa tukea luonto- ja ympäristökasvatukseen. Verkostoon kuuluu luonto- ja ympäristökoulujen lisäksi myös muita toimijoita kuten Metsähallituksen luontokeskuksia, nuorisokeskuksia ja leirikouluksia. Toiminnalla tuetaan erityisesti varhaiskasvatusta ja perusopetusta välittämällä tietoutta luonto- ja ympäristökasvatuksen sekä kestävän elämäntavan kysymyksissä. LYKE-toimijat tarjoavat luonto- ja ympäristökoulupäiviä ja -tuokioita lapsille ja nuorille ja koulutuksia kasvattajille ja opettajille. Pirkanmaalaisia toimijoita ovat Mahnalan ympäristökoulu, Luontokoulu Korento, Ympäristökoulu Kuukkeli, Luontokoulu Tikankontti, Lomakeskus Pukkila, Seitsemisen luontokeskus ja Sarin näyttöpalvelut (karttakuvat alla). Verkostoa koordinoi ja kehittää Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry.

LYKE-verkoston sivuilla on mainittu kehittämishankkeet Ekopaku ja MAPPA. Ekopakulla pyritään tukemaan kokemuksellista ja elämyksellistä oppimista koulujen lähiluonnossa. Hanke toimii erityisesti Lahden ja Jyväskylän alueilla, mutta sillä tavoitellaan kansallisen mallin kehittämistä ja se on osa LYKE-tukiverkoston kehittämissuunnitelmaa. MAPPA puolestaan viittaa kestävän kehityksen kasvatukseen sekä ympäristökasvatuksen materiaalipankkiin, joka avattiin lokakuussa 2014 osoitteessa www.mappa.fi. Se toimii tukena ja työkaluna mm. kouluille ja järjestöille opetuksen ja ohjelman suunnittelussa. Hankekumppaneiden joukossa ovat myös Ekokumppanit Oy/Ympäristötietokeskus Moreenia.

On näköpiirissä, että vuonna 2016 voimaan tuleva valtakunnallinen perusopetuksen opetussuunnitelma nostaa kestävän kehityksen teeman merkitystä kaikessa opetuksessa.

Kartat. LYKE-verkoston toimijoita Suomessa ja Pirkanmaalla (<http://www.luontokoulut.fi/mika-lyke/>)

Siiri on Tampereen museoiden ja pirkanmaalaisten paikallismuseoiden yhteinen tietopalvelu, josta löytyy mm. Vapriikin kuva-arkiston valokuvia, Tampereen museoiden esineitä, Pirkanmaan kulttuuriympäristöön liittyvää tietoa ja 15 pirkanmaalaisen paikallismuseon esineitä ja valokuvia. Verkkosivuilla annetun kuvauksen mukaan palvelun laajuus on edellisvuoden tasolla. (<http://siiri.tampere.fi/info.do>)

Pirkanmaan ekosysteemipalvelut -hankkeen tavoitteena on tunnistaa Pirkanmaan luonnon ekosysteemien tuottamia ekosysteemipalveluita, niiden sijaintia ja tuotantopotentiaalia. Monimuotoinen luonto ja sen tuottamat ekosysteemipalvelut ovat ihmisen elämän ja hyvinvoinnin perusta. Monet ihmistoiminnat kuitenkin heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemien kykyä tuottaa ihmisille tärkeitä palveluja. Ekosysteemipalveluiden tunnistamisen menetelminä käytetään mm. joukkouttamalla hankittua tietoa asukkailta, tiedon louhintaa sosiaalisesta mediasta sekä paikkatietoaineistoihin perustuvaa aineistotarkastelua. Tuloksista tuotetaan raportti ja aineisto, joka julkaistaan verkossa paikkatietomuodossa. Hankkeen tärkeimpiä vaikutuksia on tuottaa tietoa, joka edesauttaa turvaamaan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät luonnon alueet, jotta ekosysteemipalveluista saatavat hyödyt ihmiselle ovat turvatut myös tulevaisuudessa. EAKR-rahoitusta saanutta hanketta toteutetaan ajalla 1.4.2014–30.5.2015 Pirkanmaan liitossa laajataustaisen ohjausryhmän ohjaamana.

<http://www.pirkanmaa.fi/fi/maakuntakaavoitus/pirkanmaan-ekosysteemipalvelut>

Osana pirkanmaalaista Pilkahdus-ennakointiyhteistyötä kootaan yhteen ja keskustelutetaan eri alojen edustajia asiantuntijaryhmissä. Ryhmien tavoitteena on tuottaa jalostettua näkemystä kehityskuluista ja ilmiöistä, joilla voi olla merkitystä tulevaisuuden muotoutumiselle. Tarkastelujen toivotaan antavan herätteitä tulevaisuuteen varautumiseen ja tukevan haluttujen kehitysvaihtoehtojen toteutumista. Pirkanmaalla toimi vuoden 2014 aikana ennakoinnin asiantuntijaryhmiä viidessä eri teemassa: koulutus, kunnat, turvallisuus, energia ja kulttuuri. Näistä kaksi viimeksi mainittua, energia- ja kulttuuriennakointiryhmät, toimivat noin vuoden verran. Niiden kokoontuminen päättyi kevätkaudella 2014 niihin liittyneiden maakunnallisten suunnitteluprosessien tultua päätökseensä (ilmasto- ja energiastrategia, kulttuurisuunnitelma). Teemoille yhteistä on ollut tulevaisuuden mahdollisuuksien tarkastelu pirkanmaalaisesta näkökulmasta liitettynä maakunnan strategiseen aluekehityssuunnitteluun. (www.pilkahdus.fi)

Pilkahdus-ennakointiyhteistyötä ylläpidetään Pirkanmaan liitossa. Sen keskeisiä julkaisukanavia ovat Pirkanmaan alueellinen ennakointiportaali www.pilkahdus.fi, Facebook-kotisivu www.facebook.com/pilkahdus ja Twitter-sivu www.twitter.com/pilkahdus_pl. Kävijä- ja seuraajamäärät ovat kasvaneet vuoden 2014 aikana, ja etenkin sosiaalisen median kanavat ovat löytäneet lisää yleisöä.

Pilkahdus tarjoaa ”työhuoneen” myös Pirkanmaan ympäristöohjelman seuranta-aineistoille:

<http://www.pilkahdus.fi/fi/tyohuone/projekti/pirkanmaan-ymparistohjelman-seuranta>.

Vuoden 2014 aikana valmisteltiin ja hyväksyttiin strategiset, tulevaisuutta linjaavat asiakirjat Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategia sekä Pirkanmaan maakuntastrategia. Molempia strategioita valmisteltiin laajalla sidosryhmäyhteistyöllä ja tulevaisuuden kehityskulkuja luotaavaa skenaarioajattelua hyödyntäen.

Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategiassa määritellään uudet ilmasto- ja energiatavoitteet sekä toimenpiteet, joilla tavoitteiden mukainen kehitys saavutetaan. Strategian ensisijainen merkitys on ohjata maakunnallista kehitystä ja kaavoitusta tarjoamalla taustatietoja ja kehityksen suuntaviivoja. Ilmasto- ja energiastrategia hyväksyttiin

maakuntahallituksessa 5.5.2014. Sivulta <http://www.pirkanmaa.fi/fi/aluekehitys/pirkanmaan-ilmasto-ja-energiastrategia> löytyy useita tieto- ja esitysaineistoja valmisteluprosessiin liittyen.

Pirkanmaan maakuntastrategia vuosille 2014–2017 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 28.4.2014. Strategia on otsikoitu ”Rohkee, mutta sopii sulle!”. Maakuntastrategiassa tavoitteena on älykkäästi erikoistuva vahvojen valintojen Pirkanmaa. Maakuntastrategia on yhteisnimitys aluekehityslain tarkoittamille maakuntasuunnitelmalle ja -ohjelmalle, ja se sisältää sekä pitkän tähtäimen kehittämistavoitteet että konkreettisia tehtäviä näiden toteuttamiseen. Ympäristöohjelman teemat nivoutuvat läheisesti moniin maakuntastrategian mukaisiin tavoitetiloihin. Erityisen lähelle osuvat tavoitteet kestävästä Pirkanmaasta ja saavutettavasta Pirkanmaasta. (<http://www.pirkanmaa.fi/fi/aluekehitys/maakuntastrategia>)

Kestävä Pirkanmaa

- älykäs ja vihreä kasvu Pirkanmaan vahvuudeksi
- biotalous harvaan asuttujen alueiden kasvualaksi
- uusiutuva energia ja hajautetut energiantuotantoyksiköt
- maakunnan luonto ja vesistöt voivat paremmin

Saavutettava Pirkanmaa

- Pirkanmaan saavutettavuus ja kuljetusten sujuvuus
- ihmisten sujuva arki ja palveluiden saavutettavuus
- eheytyvä ja kestävä yhdyskuntarakenteen kehittäminen

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1: Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Erilaisten tiedon tarvitsijoiden on helppoa löytää ympäristöä koskevaa, ymmärrettävää tietoa. Tiedon välitys on vuorovaikutteista ja vastaa ajan haasteisiin. Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen ovat keskeisiä puheenaiheita yhteiskunnassa. Pirkanmaalaiset tuntevat maakunnan luonnon ja rakennetun ympäristön arvot.

Ympäristöön liittyvää tietoa ja toimintamahdollisuuksia levitetään aktiivisesti ihmisiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä toisille ja samalla opitaan muilta uutta. Ympäristötiedon jakamisessa ja ympäristömyönteisten asenteiden ylläpitämisessä lasten ja nuorten parissa koti ja koulu toimivat yhdessä ja yhteistyössä järjestöjen sekä yritysten kanssa.

Ympäristökasvatus on integroitu entistä vahvemmas osaksi perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Ympäristökasvatus on sisällöllisesti ja toteutustavoiltaan monipuolista ja noudattaa elinikäisen oppimisen tavoitetta.

Toimenpide 2. Käynnistetään suunnitelmallinen yhteistyö maakunnan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja viranomaisten välillä ympäristötiedon tuottamiseen, käsittelemiseen ja välittämiseen.

- Ympäristötiedon tuottajat ja käyttäjät selvittävät yhdessä käytettävissä olevat lähtötiedot, tietotarpeet ja kohderyhmät, joille tietoa pitää jalostaa hyödynnettävään muotoon.
- Hyödynnetään hankerahoitusmahdollisuudet yhteistyönä tehtävän tiedon tuotannon ja analysoinnin käynnistämiseksi.
- Tuotetaan ja analysoidaan tietoa myös opinnäytetöiden avulla.

Raportoinnin yhdyshenkilöt: Anniina Heinikangas, Pirkanmaan liitto ja Tom Frisk, ELY-keskus

Vuoden 2011 tilanne:

Ympäristötiedon tuottajat ja käyttäjät selvittävät yhdessä käytettävissä olevat lähtötiedot, tietotarpeet ja kohderyhmät, joille tietoa pitää jalostaa hyödynnettävään muotoon.

Yksi taho, jossa tietotarpeista keskustellaan, on hajautetun energian ja ympäristöaiheen ennakkoinnin asiantuntijaryhmä (Pilkahdus-ennakointiyhteistyö). Pilkahdus-verkkoportaali tarjoaa sijainnin ympäristön ennakointiin liittyvälle tiedolle.

2000-luvun alussa toimi Pirkanmaan ympäristötutkimusverkosto ja Pirkanmaan ympäristökeskus koordinoi aikoinaan ympäristötutkimuksen alueellista yhteistyötä. Sittenkin koordinoitu toiminta on ollut vähäistä.

Hyödynnetään hankerahoitusmahdollisuudet yhteistyönä tehtävän tiedon tuotannon ja analysoinnin käynnistämiseksi.

Pirkanmaan liiton hallinnoimilla rahoitusinstrumenteilla ei ole rahoitettu nimenomaan ympäristötietoa koskevia hankkeita v. 2011.

1.1.2012–31.5.2013 toteutetaan hanke Tietojohtaminen maakunnan strategisen johtamisen ja ennakkoinnin välineenä. Hanke toteutetaan Tampereen teknillisen yliopiston (TTY) koordinoimana, ja se saa rahoituksen maakunnan kehittämisrahasta. Tavoitteena on luoda osaamista tietojohtamisesta ja sen mahdollisuuksista maakunnan alueellisessa kehittämisessä, rakentaa tietojohtamisen toimintatapoja, synnyttää aluekehitystä tukevaa vuoropuhelua ja yhteistyötä sekä tuottaa tietoa Pirkanmaan tietopääomasta ja työkaluja sen seurannan ja kehittämisen tueksi. Hanke perustuu aktiiviselle vuoropuhelulle ja yhteistyölle Pirkanmaan liiton, muiden keskeisten sidosryhmien ja TTY:n välillä.

Hankkeella tuotetaan yleispäteviä työkaluja ja käytäntöjä tukemaan tietoon perustuvaa johtamista ja kehittämistyötä. Hankkeen lopputulokset ovat hyödynnettävissä myös ympäristöaiheisessa kehittämisessä.

Tuotetaan ja analysoidaan tietoa myös opinnäytetöiden avulla.

Ympäristöaiheisia opinnäytetöitä tuotetaan kaikissa alueen korkeakouluissa.

- Tampereen yliopisto (TaY): Johtamiskorkeakoulun yksikkö, Biolääketieteellisen teknologian yksikkö, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö jne. Esimerkkejä opinnäytetöistä: <http://tutkielmat.uta.fi/>
- TTY: Energia- ja prosessiteknikan, Arkkitehtuurin, Materiaalitekniikan, Rakennustekniikan jne laitokset. Esimerkkejä opinnäytetöistä: <http://dspace.cc.tut.fi/dpub/advanced-search>
- Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK): Luonnonvara- ja ympäristöalan ko, Tekniikan koulutusohjelma ko. Esimerkkejä opinnäytetöistä: <http://publications.theseus.fi> (haulla organization: Tampereen AND ympäristö)

Vuoden 2012 tiedot:

Hyödynnetään hankerahoitusmahdollisuudet yhteistyönä tehtävän tiedon tuotannon ja analysoinnin käynnistämiseksi.

Pirkanmaan liiton hallinnoimilla rahoitusinstrumenteilla tai ELY-keskuksen rahoituksella ei ole rahoitettu nimenomaan ympäristötietoa koskevia hankkeita v. 2012.

Ympäristötiedon tuottajat ja käyttäjät selvittävät yhdessä käytettävissä olevat lähtötiedot, tietotarpeet ja kohderyhmät, joille tietoa pitää jalostaa hyödynnettävään muotoon.

Vuonna 2012 toteutettiin pirkanmaalaisille johtajille edellä kuvattu (vuoden 2011 seurantateksti) koulutus 'Tietojohdaminen maakunnan strategisen johtamisen ja ennakkoinnin välineenä'. Koulutus koostui viidestä koulutuspäivästä.

Vuonna 2012 päätettiin teettää Demolassa pilottiprojekti yhteisen avoimen tietopankin lanseeraamiseksi Tampereen kaupungin, ELY-keskuksen, Pirkanmaan liiton, Tampereen kaupunkiseudun ja Etelä- Pirkanmaan seutukunnan kesken. Lähteenä käytetään aluksi Tilastokeskuksen dataa. Projekti (tietopankkisuunnitelma) on valmis keväällä 2013.

Pilkahdus-portaali uusittiin vuonna 2012. Uusi Pilkahdus mahdollistaa vuorovaikutteisuutta enemmän kuin aikaisempi versio.

Vuoden 2013 tiedot:

Ks. toimenpiteen 1 seurantatiedot:

- "Energiaennakojien kerho" on Pilkahdus-ennakointiyhteistyöhön liittyvä monitaustainen asiantuntijaryhmä, joka on kokoontunut 2013–2014.
- Maakunnallisen tilastokäyttöliittymän konseptisuunnitelma valmistui 2013. Suunnitelman toteuttaminen on kesken. http://pilkahdus.fi/sites/default/files/kooste_ryhmista_2013.pdf
- SIIRI on Tampereen museoiden ja pirkanmaalaisten paikallismuseoiden yhteinen tietopalvelu.
- Monitaustaista verkkotyöskentelyä varten on ollut toiminnassa verkkotyötilat Pilkahdus.fi- ja Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 sivustoilla. Näihin on myös kerätty ajankohtaisia tietomateriaaleja.
- Ympäristötietoa lisääviä hankkeita ovat olleet muun muassa Pirkanmaan hajautetun energiatuotannon selvitys, Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian laadinta ja MASTRA-hanke.

Tietoa tuottavia ja jalostavia yhteistöitä Pirkanmaan aluekehittäjäorganisaatioiden välillä on tehty muun muassa ilmasto- ja energiastrategiaan ja käsillä olevaan ympäristöohjelman seurantaan liittyen. Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian teemaryhmiin osallistuttiin mm. Tampereen teknilliseltä yliopistolta, Hermiasta, TAMK:sta, Pirkanmaan sairaanhoitopiiristä, aluepelastuslaitokselta, energiayhtiöistä ja useista kuntakentän organisaatioista. Ympäristöohjelman seurantaan liittyvä tiedontuotanto on Pirkanmaan ELY-keskuksen organisoimaa ja Pirkanmaan liiton ja Tampereen kaupungin osallistumaa.

IE-strategian ja ympäristöohjelman seurannat ollaan yhdistämässä.

Ympäristöaiheisia opinnäytetöitä on valmistunut lukuisia. Ks. aiempien seurantavuosien kirjastolinkit.

Vuoden 2014 tiedot:

Tietoprosesseja, joissa maakunnan aluekehittäjäviranomaiset, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset muun muassa ovat tehneet ympäristötietoa lisäävää yhteistyötä vuoden 2014 aikana:

- Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategia
- Pirkanmaan ympäristöohjelman seuranta
- Pirkanmaan maakuntastrategia 2040
- Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 valmistelu
- Pilkahdus-ennakointiyhteistyö
- Pirkanmaan ekosysteemipalvelut -selvityshanke
- Pirkanmaan kuntakehityshanke: pilottihankkeita mm. paikkatietoanalyysien hyödyntäminen sote-palvelujen suunnittelussa uusilla yhteistoiminta-alueilla, osallistava budjetointi Tesomajärven ympäristön kehittämisessä, innovatiivisten hankintojen valmennusprosessi.
- PIHKA-hanke (Yhteiskunnan korvaamien kuljetusten tehostaminen – esiselvitys Pirkanmaan alueella)
- ECO2 – Ekotehokas Tampere 2020 -hanke

Toimenpiteessä mainittu *ympäristötieto* on laaja ilmaisu, eikä tällä otsakkeella tiettävästi ole tehty suunnitelmallista kehittämistyötä alueella. Tarkemmin rajatuissa kehittämisteemoissa sen sijaan on tehty yhteistä tietopohjaa kehittävää yhteistyötä sidosryhmien keskuudessa.

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1: Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Erialaisten tiedon tarvisijoiden on helppoa löytää ympäristöä koskevaa, ymmärrettävää tietoa. Tiedon välitys on vuorovaikutteista ja vastaa ajan haasteisiin. Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen ovat keskeisiä puheenaiheita yhteiskunnassa. Pirkanmaalaiset tuntevat maakunnan luonnon ja rakennetun ympäristön arvot.

Ympäristöön liittyvää tietoa ja toimintamahdollisuuksia levitetään aktiivisesti ihmisiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä toisille ja samalla opitaan muilta uutta. Ympäristötiedon jakamisessa ja ympäristömyönteisten asenteiden ylläpitämisessä lasten ja nuorten parissa koti ja koulu toimivat yhdessä ja yhteistyössä järjestöjen sekä yritysten kanssa.

Ympäristökasvatus on integroitu entistä vahvemiksi osaksi perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Ympäristökasvatus on sisällöllisesti ja toteutustavoiltaan monipuolista ja noudattaa elinikäisen oppimisen tavoitetta.

Toimenpide 3. Laaditaan ja otetaan käyttöön kestävän kehityksen (KEKE) suunnitelmat kaikissa Pirkanmaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen organisaatioissa henkilökuntaa, lapsia sekä lasten vanhempia osallistavalla tavalla.

- Hyödynnetään jo olemassa olevia pääkaupunkiseudulla laadittuja KEKE-oppaita (esim. 4V- hankkeen julkaisut ja materiaalit) sekä olemassa olevia resursseja.
- Toteutetaan KEKE-suunnitelmat pilottina Tampereen kaupunkiseudun perusopetuksessa (koulut) ja varhaiskasvatuksessa (päiväkodit).

Raportoinnin yhdyshenkilö: Sanna Huikuri, Tampereen kaupunki

Vuoden 2011 tilanne:

Kaikki Tampereen koulut ovat tehneet KEKE-suunnitelman. Kouluja on 41 kpl. KEKE-oppaista koulut ovat saaneet valita haluamansa teeman, jota toteuttavat lukuvuoden aikana. Suunnitelmat säilytetään kouluilla, niitä ei ole kerätty keskitetysti eli ei ole tiedossa, mitä teemoja koulut ovat valinneet.

Tampereen päiväkodeista noin puolet on tehnyt uudet KEKE-suunnitelmat. Kaikissa päiväkodeissa on kuitenkin olemassa vanhat suunnitelmat.

Muista kunnista ei ole käytettävissä tietoja.

Vuoden 2012 tiedot:

Kaikki Tampereen peruskoulut ovat tehneet KEKE-suunnitelman. Kouluja on 39 kpl. Suunnitelmat kerättiin sähköisenä O:\-asemalle koulun omaan kansioon. Koulut ovat saaneet valita KEKE-oppaista haluamansa teeman, jota toteuttavat lukuvuoden aikana. Teemoja on valittu monipuolisesti tänä vuonna. Joissakin kouluissa on päädytty jatkamaan viime vuoden teeman parissa, toisissa taas teemaksi on valittu jokin koulun omasta arjesta nouseva aihe. Suosituimmaksi teemaksi nousi tänä vuonna jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys. Toiseksi suosituimmaksi teemaksi valittiin energian säästäminen. Teeman suunnittelussa on yleisesti ottaen ollut mukana sekä oppilaita, vanhempia, opettajia että muuta henkilökuntaa.

Päiväkodeista Keke-suunnitelman on palauttanut yhteensä 52 päiväkotia (max 88) eli n. 60% yksiköistä.

Suunnitelmat palautetaan kaupungin intranetin 'Looran' Kestävän kehityksen työtilaan. Teemoina vuoden 2012 KEKE-suunnitelmissa on ollut muun muassa lähiympäristö, yhteisöllisyys, jätteesynnyn ehkäisy ja kierrätys, energian säästäminen, kestävä kulutus, veden säästäminen ja turvallisuus. Lisäksi osa päiväkodeista on valinnut oman teemansa, joita on ollut esimerkiksi lasten osallisuus, metsä, jätteiden lajittelu sekä perinteet ja tapakasvatus. KEKE-suunnitelmissa huomioidaan sekä lasten, vanhempien että henkilökunnan osallisuus.

Valtakunnallista ohjausvaikutusta on tavoiteltu 'Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategialla ja sen toimeenpanosuunnitelmalla vuosille 2006–2014'. Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaoston laatima strategia on suunnitelma vahvistaa kestävän kehityksen painoarvoa kasvatuksessa ja koulutuksessa. Vuonna 2012 Gaia Consulting Oyn laati strategian väliarvioinnin. Väliarviointiin liittyvän Suomen kouluille osoitetun kyselyn mukaan Pirkanmaalla kestävän kehityksen toimintaa ja kasvatusta kouluissa on vaihtelevasti. Kyselyyn vastanneista (n=79) pirkanmaalaisista kouluista 33 koululla on kestävän kehityksen ohjelma ja 31 koululla ei ole ohjelmaa. Vajaalla parilla kymmenellä koululla se on tekeillä tai suunnitteilla lähivuosina. Alle kymmenellä kyselyyn vastanneista kouluista on Vihreä lippu -ohjelma tai OKKA-säätiön kestävän kehityksen sertifikaatti. Varsin harvat koulut ovat mukana missään kestävän kehityksen kasvatuksen kansainvälisistä kehittämisverkostoista. Erityisenä haasteena vastaajat pitivät kestävän kehityksen hukkumista muiden vastaavien teemojen sekaan, myös resurssien puuttuminen sekä tuntijako ja asian poikkialaisuus/monimuotoisuus ja toisaalta kestävän kehityksen itsestään selvyys nousivat kyselyssä viiden tärkeimmän haasteen joukkoon.

Vuoden 2013 tiedot:

Kestävän kehityksen suunnitelmat on laadittu vuodesta 2011 lähtien kaikkiin Tampereen kaupungin peruskouluihin sekä valtaosaan varhaiskasvatuksen yksiköistä. Suunnitelmat tulee päivittää vuosittain. Suunnitelmatyötä seuraa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tuotantoalueen sisäinen ympäristökasvatuksen kehittämistyöryhmä.

Pirkanmaan muissa kunnissa KEKE-suunnitelmia on käytössä jonkin verran, mutta kattavaa selvitystä suunnitelmien nykytilasta ja -määrästä ei ole tehty. Päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan toimijoille suunnatussa kestävän kehityksen Vihreä lippu -ohjelmassa oli Pirkanmaalta vuonna 2013 mukana noin 30 koulua tai päiväkotia.

Pirkanmaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmän (PYY) toimintasuunnitelmaan on kirjattu vuodelle 2014 toimenpiteeksi Tampereella käyttöönotettujen KEKE-suunnitelmien levittäminen muiden Pirkanmaan kuntien perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen.

Vuoden 2014 tiedot:

Kestävän kehityksen suunnitelmat on laadittu vuodesta 2011 lähtien kaikkiin Tampereen kaupungin peruskouluihin sekä valtaosaan varhaiskasvatuksen yksiköistä. Suunnitelmatyössä hyödynnetään 4V-hankkeessa laadittuja Keke koulussa ja Keke päiväkodissa -oppaita. Pirkanmaan ELY-keskuksen tekemän kuntakyselyn mukaan KEKE-suunnitelmia on laadittu muissa Pirkanmaan kunnissa vaihtelevasti; Tampereen lisäksi ne ovat kattavasti käytössä kouluissa vain Lempäälässä ja Orivedellä. Lisäksi Pirkkalassa, Valkeakoskella ja Hämeenkyrössä ohjelmia on osassa kouluista. Jotkin kunnat kertoivat, että suunnitelman sijaan on toteutettu yksittäisiä toimenpiteitä ja esimerkiksi Kangasalla vuosittaisessa työsuunnitelmassa on kaikissa kouluissa oma osio kestävälle kehitykselle. KEKE-ohjelmat oavt kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä Orivedellä ja Hämeenkyrössä. Virroilla, Kangasalla, Pirkkalassa ja Valkeakoskella ne on laadittu osassa yksiköistä. Kyselyyn vastasi yhteensä 13 kuntaa.

Pirkanmaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä (PYY) haki vuodenvaihteessa 2014–2015 OPH:n opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankerahoitushausta hankerahaa KEKE-suunnitelmatyön edistämiseen Pirkanmaalla. Hanke ei kuitenkaan saanut rahoitusta.

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 1: Ympäristötietoa tuotetaan ja välitetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti. Ympäristötieto on kokonaisvaltaista ja saavuttaa kaikki pirkanmaalaiset.

Erilaisten tiedon tarvitsijoiden on helppoa löytää ympäristöä koskevaa, ymmärrettävää tietoa. Tiedon välitys on vuorovaikutteista ja vastaa ajan haasteisiin. Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen ovat keskeisiä puheenaiheita yhteiskunnassa. Pirkanmaalaiset tuntevat maakunnan luonnon ja rakennetun ympäristön arvot.

Ympäristöön liittyvää tietoa ja toimintamahdollisuuksia levitetään aktiivisesti ihmisiltä, yhteisöiltä ja yrityksiltä toisille ja samalla opitaan muilta uutta. Ympäristötiedon jakamisessa ja ympäristömyönteisten asenteiden ylläpitämisessä lasten ja nuorten parissa koti ja koulu toimivat yhdessä ja yhteistyössä järjestöjen sekä yritysten kanssa.

Ympäristökasvatus on integroitu entistä vahvemmas osaksi perusopetusta ja varhaiskasvatusta. Ympäristökasvatus on sisällöllisesti ja toteutustavoiltaan monipuolista ja noudattaa elinikäisen oppimisen tavoitetta.

Toimenpide 4. Luodaan pirkanmaalaisille koululaisille ja päiväkotilaisille mahdollisuuksia tutustua oman kuntansa sekä maakunnan luonto- ja kulttuuriympäristökohteisiin.

- Hyödynnetään oppimisessa tehokkaammin monimuotoisia luonto- ja kulttuuriympäristökohteita kuten kansallispuistoja, kuntien lähiluontokohteita, museoita sekä luonto- ja ympäristökeskuksia.
- Hyödynnetään aktiivisesti maakunnan luonto- ja ympäristökoulujen tarjoamat mahdollisuudet ja palvelut ympäristökasvatuksessa, kenttäpäivät uusissa oppimisympäristöissä ja tuki tavanomaiseen kouluopetukseen.
- Käytetään ja kehitetään erilaisissa hankkeissa luotuja välineitä ja virtuaalisia oppimisympäristöjä (esim. Polku mansikkapaikoille -hankkeen perinnemaisemat ja www.virtuaalikoulu.org/pirkanmaa).
- Houkutellaan ”yrityskummeja” mukaan sponsoroimaan toimintaa (mm. kuljetukset kohteisiin).

Raportoinnin yhdyshenkilöt: Tom Frisk, ELY-keskus, ja Anniina Heinikangas, Pirkanmaan liitto

Vuoden 2011 tilanne:

Pirkanmaalla on Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistot ja Itä-Pirkanmaata lähellä Keski-Suomen puolella on Isojärven kansallispuisto. Kunnissa on paljon lähiluontokohteita. Tärkeimmät museot ovat Tampereen luonnontieteellinen museo, jonka nykyinen perusnäyttely avattiin 9.12.2010. Pirkanmaan maakuntamuseo tarjoaa mahdollisuuksia erityisesti kulttuuriympäristökasvatukseen. Ympäristökeskus Moreenia on tärkeä kohde ympäristökasvatuksen kannalta. Kansallispuistoja, muita luontokohteita ja museoita käytetään paljon opetuksessa, mutta ei ole systemaattista tietoa siitä, miten kattavasti. Ongelmana saattaa olla myös kuljetuksiin liittyvien määrärahojen puute.

Pirkanmaalla toimivat seuraavat luonto- ja ympäristökoulut (LYKE-verkoston jäsenet).

- Tampereen luontokoulu Korento - pääkohderyhmä eskarit, 4. lk ja 7. lk, asiakaskäyntejä n. 5500 vuodessa
- Ekokumppanit Oy - tekee kouluvieriluja 3. ja 7. luokille (LYKE-verkostoon vuonna 2012)
- Ympäristökoulu Kuukkeli, Marttisen nuorisokeskus (Virrat) - joitakin säännöllisiä ryhmiä Virtain kaupungille, toimii myös leirikoulujen ohjelmapatteristossa yhtenä valintavaihtoehtona, yhteensä 255 ryhmää vuonna 2010, jossa mukana myös muuta kuin ympäristökasvatusta.
- Luontokoulu Tikankontti Orivedellä - aloitti toimintansa talvella 2011–12, saanut sovittua joitakin ryhmiä, myös yhteistyötä Marttisen kanssa.
- Ruoveden luontokoulu - aloitti toimintansa vuonna 2011, yhteistyötä Marttisen kanssa.
- Seitsemisen luontokeskus - myös pirkanmaalaisia päiväkotijäseniä ja kouluryhmiä (LYKE-verkostoon 2012)

Lisäksi eräät koulut Pirkanmaalla ovat profiloituneet ympäristökouluiksi. Tällaisesta hyvä esimerkki on Hämeenkyrössä sijaitseva Mahnalan koulu, joka on myös Pirkanmaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmän (PYY) nimeämä kehittämisskeskus.

Vihreä lippu -ohjelmassa Pirkanmaalla on 18 koulua ja 10 päiväkotia.

Vuoden 2012 tiedot:

Tampereen luonnontieteellisen museon tarjontaan kouluikäisille ja nuoremmille kuuluivat perusnäyttelyn (Pirkanmaan luonnon monimuotoisuus) lisäksi näyttelyyn liittyvät opetuspaketit, opastukset ja luontoretket. Kesällä 2012 aloitettiin luonnontutkimusleirit 7-11 -vuotiaille lapsille yhdessä Luontoliiton, Moreenian ja Luontokoulu Korennon kanssa. Luontoteemaisina vaihtuvina näyttelyinä esillä olivat Vuoden luontokuvat ja linnuista kertova ”Lennossa”. Luonnontieteellisen museon yleisöpalvelussa määritetään maksutta yleisön eliönäytteitä ja neuvotaan luontokysymyksissä. Uutena toimintona aloitettiin Luontotohtori-kysymyspalstan pito yhdessä Aamulehden (Moro-liite) kanssa. Näiden toimintojen yhteisenä tavoitteena on luontotiedon parantaminen ja sen saatavuuden helpottaminen.

Moreeniassa ei enää toistaiseksi ole yleisönäyttelyä. Moreenia on tuottanut valistusvideoita, joista ”Tekotallaaja”-videot ovat katsottavissa YouTubessa. ”Ellan eväät” -videot (7 kpl) ovat valmisteilla.

”Kadonnan ekotiedon metsästäjät” -peli on valmistunut.

Ympäristökasvatukseen liittyvään Ekopaku-hankkeeseen, joka on Lahden, Jyväskylän ja Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton yhteisprojekti, myönsi Opetushallitus 100 000 euroa. Ekopaku kulkee kouluilla opettajien tukena kestävän elämäntavan, ympäristö- ja luonnontiedon sekä muiden oppiaineiden ulkona opettamisessa. Tavoitteena on luoda malli ulkona tapahtuvaa opetusta tukevan pakettiauton varustamiseksi sekä opetussisällöillä että työtavoilla ja -välineillä. Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan ulkona tapahtuvaan opetuksen soveltuvia opetuskokonaisuuksia. Näin edistetään koulurakennuksen ulkopuolella tapahtuvaa elämyksellistä ja kokemuksellista sekä tutkivaa oppimista. Tavoitteena on myös hyödyntää uutta teknologiaa ulkona tapahtuvassa opetuksessa. Ekopaku on suunnitteilla myös Pirkanmaalle.

Tampereen Vuoreksen koulu on suunniteltu kestävän elämäntavan mallikouluksi. Koulu aloittaa toimintansa syksyllä 2013 (koulut.tampere.fi/vuores/keke).

Vihreä lippu -ohjelmassa Pirkanmaalla on 20 koulua ja 8 päiväkotia.

Vuoden 2013 tiedot:

Alkuvuodesta 2014 Pirkanmaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä (PYY) toteutti kartoituksen Pirkanmaan ympäristöohjelman Ympäristötietoisuus-osion kouluja koskettavista toimenpiteistä. Kyselyssä kartoitettiin muun muassa Pirkanmaan ala- ja yläkoulujen kestävän kehityksen suunnitelman käyttöönottoa. Sähköinen kyselylomake lähetettiin kaikille ala- ja yläkoulujen rehtoreille. Vastauksia saatiin 35 kpl. Vastaaajien sijaintikunnat olivat: Valkeakoski (1), Orivesi (1), Sastamala (6), Lempäälä (1), Tampere (12), Kangasala (3), Nokia (2), Ylöjärvi (3), Akaa (1), Pirkkala (1), Virrat (1), Mänttä-Vilppula (1) ja Hämeenkyrö (2). Kyselylomake on näkyvillä <https://palvelut2.tampere.fi/e3/lomakkeet/7836/lomake.html>

Tiivistäviä tuloksia kyselystä:

- Minkälaisia mahdollisuuksia oppilaille on tarjottu ja kenen toimesta? / Minkälaiset asiat koululla ovat vaikeuttaneet tutustumista luonto- ja kulttuuriympäristökohteisiin?

29 / 35 kouluista sanoo oppilailta olleen tarjottu mahdollisuuksia tutustua oman kunnan ja maakunnan luonto- ja kulttuuriympäristökohteisiin. Tutustumisen kohteiksi mainitaan lähialueiden liikunta- ja virkistyskohteet, lähiluontokohteet ja oman alueen kulttuurikohteet. Toteuttajina toimii pääosin opettajakunta, ja myös vanhempainyhdistys on ollut rahoittamassa matkoja. Tutustumismatkoja vaikeuttaa ensisijaisesti rahanpuute. Kuljetusten järjestäminen ja ajanpuute sekä resurssien ja tiedon puute mainitaan myös vaikeuttavina tekijöinä.

- Miten ympäristökasvatus näkyy koulunne arjessa?

Ympäristökasvatus koetaan näkyvän koulun arjessa jätteiden lajittelussa, kierrättämisessä ja energian säästämisessä monilla eri arjen käytännön toimin toteutettuna. Lähiympäristön ja oman luokan siisteyskasvatus mainitaan, samoin luonnon merkitys arjessa sekä keskustelu ja asennekasvatus.

LYKE-verkoston liittyi aikaisempien vuosien raporteissa mainittujen lisäksi Sarin niittypalvelut, joka toimii Tampereella ja lähikunnissa. Myös Mahnalan ympäristökoulu liittyi verkostoon. Kaikille Pirkanmaan kouluille lähetettiin esite (http://www.luontokoulut.fi/download/tietoa/pdf/Pirkanmaa_tukea_ymparistokasvatukseen) Pirkanmaan LYKE-toimijoista keväällä 2013. Esitteen painatuksen kustansivat LYKE-tahot, ja koordinoinnin hoiti Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto. Kaikki koulut saivat myös Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton LYKE-lehden, jossa

kerrotaan ympäristökasvatuksesta koulussa ja tuensaantimahdollisuuksista (<http://www.luontokoulut.fi/kasvattajille/lyke-lehti/>).

Ekokumppanit on mukana Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton MAPPA-materiaalipankkihankkeessa, jossa kehitetään valtakunnallinen ympäristökasvatustiedon pankki. Hanke alkoi toukokuussa 2013, ensimmäinen vaihe päättyi ja toinen vaihe käynnistyi 2014 toukokuussa, ja jatkuu kevääseen 2015.

Tieto syyskuulta 2013: mukana Vihreässä lipussa on Pirkanmaalla 19 koulua, 3 päiväkoti-koulukiinteistöä, 12 päiväkotia ja yksi kuvataidekoulu, eli aika monta uutta edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 2014 tiedot:

Tampereen luonnontieteellisessä museossa muiden kävijöiden lisäksi vieraili 197 opastettua ryhmää, joissa oli yhteensä lähes 3500 henkilöä. Lisäksi luonnontieteellinen museo oli mukana järjestämässä kahta viikon lasten kesäleiriä.

Mukana Vihreässä lipussa on Pirkanmaalla 20 koulua, 4 päiväkoti-koulukiinteistöä ja 12 päiväkotia.

Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttamaan kuntakyselyyn vastanneiden kuntien koulut hyödyntävät kaikki jollakin tavalla oman kunnan tai maakunnan luonto ja ympäristökohteita. Monissa kunnissa hyödynnetään myös erilaisissa hankkeissa luotuja välineitä ja virtuaalisia oppimisympäristöjä. Kyselyyn vastasi yhteensä 14 kuntaa.

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaalaiset ymmärtävät ympäristöasioiden tärkeyden ja sitoutuvat ympäristön hyvän tilan edistämiseen. Kansalaiset vaikuttavat ympäristöasioihin sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Ympäristöosaaminen on maakunnan erityinen vahvuus.

Pirkanmaalla ymmärretään luonnon asettavan ihmisen toiminnalle rajat ja reunaehdot, joiden sisällä on mahdollista toimia kestävästi. Myös tulevien sukupolvien yhdenvertainen oikeus hyvään ympäristöön ymmärretään. Pirkanmaalaisten arvot, asenteet ja käyttäytyminen ovat ympäristömyönteisiä. Ympäristötieto muuttuu ympäristömyönteiseksi toiminnaksi paitsi yksittäisten ihmisten toiminnassa myös yrityksissä ja yhteisöissä. Pirkanmaalla vallitsee innovatiivinen ja luova ilmapiiri, joka edistää ympäristöosaamista.

Pirkanmaalla osataan ja halutaan valita toimintatavat, jotka tuottavat ympäristölle mahdollisimman vähän haittaa. Valintoja punnitaan luonnon ja ympäristön kannalta ja pyritään siten kestävään elämäntapaan ja talouteen. Kestävät osto- ja kulutusvalinnat ovat arkipäivää ja ne on yhteiskunnan ohjauksella ja yritysten taholta tehty houkutteleviksi ja helpoiksi.

Pirkanmaalaiset päättäjät ovat aidosti kiinnostuneita päätöstensä vaikutuksista ympäristöön sekä ympäristöä koskevasta kansalaismielipiteestä. He ottavat sen huomioon päätöksiä tehdessään. Näin jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioihin yhteiskunnassa, niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Toimenpide 1. Välitetään tietoa päättäjille ympäristönäkökuilmasta.

- Esitellään päättäjille kuten kuntien lautakunnille esim. kuntavaalien jälkeen kampanjaluonteisesti tietoa ympäristönäkökuilmasta.
- Järjestetään informaatiotilaisuuksia Pirkanmaan kansanedustajille, maakuntavaltuustolle ja maakuntahallitukselle.
- Sisältönä esittelyissä ja tilaisuuksissa ovat mm. Pirkanmaan ympäristöohjelman esittely, ympäristöasioihin liittyvät lait ja niiden muutokset, Suomea sitovat kansainväliset ympäristösopimukset, YVA-menettely, ELYjen ja AVIen tehtävät.

Raportoinnin yhdyshenkilö: Anniina Heinikangas, Pirkanmaan liitto

Vuoden 2011 tilanne:

Pirkanmaan ympäristöohjelmatyön päätösseminaari järjestettiin lokakuussa 2011. Seminaarin teemana oli ympäristövastuullisen ja ympäristötietoisien Pirkanmaan rakentaminen sekä valmistuneen ympäristöohjelman esittely. Seminaarin osallistui lähes 100 henkilöä aluetta kehittävästä organisaatioista, yhdistyksistä, oppilaitoksista ja yrityksistä.

Pirkanmaan ympäristöohjelma 2011–2016 on toimitettu joko sähköisenä tai painettuna versiona mm. kaikkiin Pirkanmaan kuntiin kunnanjohtajille sekä ympäristö- ja kaavoitusvastaaville, Pirkanmaan kansanedustajille, seutujohtajille ja -sihteereille, koulutuskuntayhtymiin, ylempiin korkeakouluihin, lukioihin ja yläasteille, kirjastoihin sekä Pirkanmaan maakuntahallitukselle ja -valtuustolle.

Ohjelmaa tai siitä tehtyjä tiedotelehtisiä on jaettu mm. Pirkanmaan liitossa, Pirkanmaan ELY-keskuksessa ja Tampereen kaupungin Frenckelissä.

Ympäristönäkökulma on noussut esiin myös mm. maaseutufoorumeissa, ennakointiyhteistyön tilaisuuksissa kuten tulevaisuusfoorumeissa, maankäytön suunnittelun yhteyksissä ja erilaisissa ympäristön kehitykseen tähtäävien hankkeiden yhteyksissä.

Vuoden 2012 tiedot:

Pirkanmaan kansanedustajille ei ole ollut erillisiä informaatiotilaisuuksia vuonna 2012. Kansanedustajat ovat vierailleet mm. Pirkanmaan liitossa, Pirkanmaan ELY-keskuksessa ja Pirkanmaan kunnissa ja saaneet yleistä alueen ja kuntien ympäristöasioihin liittyvää tietoa. Kansanedustajilla on ollut mahdollisuus osallistua ja ovat myös käyttäneet puheenvuoroja Pirkanmaan tuulivoimaseminaarissa (lokakuussa 2012).

Pirkanmaan liitto on tehnyt viestinnässä päättäjille yhteistyötä Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa. Lisäksi liiton sivuilla on oma kohtansa Pirkanmaan ympäristöohjelmalle (Aluekehitys). Pilkkahdus-työtilassa on oma ympäristöohjelma-osionsa – sekin viestintää päättäjille. Ympäristöohjelman seurantaseminaariin (marraskuussa 2012) kutsuttiin alueen kansanedustajat.

Vuoden 2013 tiedot:

Ympäristönäkökulman tiedottamiseen liittyvää toimintaa on tehty kuten edellisinä vuosina ajankohtaiset prosessit edellä.

Pirkanmaan ympäristöohjelman toinen seurantaseminaari pidettiin Pirkanmaan ELY-keskuksen Pellava-rakennuksessa 11.6.2013. Ympäristöohjelman ja ympäristön tilan seurantojen lisäksi alustettiin Tampereen raitiovaunuratkaisujen, ympäristökasvatuksen, Tampereen jätevoimalahankkeen ja hulauden kunnostamisen teemoja. Seminaaripäivään kuului myös kolme teemakohtaista työpajaa: 1) Kestävä yhdyskuntarakenne, 2) Ympäristövastuullinen elinkeinotoiminta ja 3) Ympäristötietoisuus. Työpajoissa pohdittiin erityisesti teemaan liittyvien ympäristöohjelman toimenpiteiden seurannan kehittämistä ja niiden toteutumisen edistämistä.

Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian valmisteluun liittyen on järjestetty useita tapahtumia, kokouksia ja tietoiskuja. Strategialle on tunnustettu olevan neljä päätehtävää, joista yksi on ollut nostaa ilmasto- ja energiateemoja yleiseen keskusteluun ja näin lisätä maakunnassa tietoisuutta ja tietoa ilmasto- ja energia-asioista. Muut tehtävät ovat olleet mallintaa kehityspolku maakunnan ilmasto- ja energiatyölle kohti ilmastonmuutosta huomioivaa maakuntaa, tarjota tieto- ja tavoitepohjaa maakuntakaavalle 2040 sekä tukea hankerahoituksen ohjausta. Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä ja teemaryhmät ja projektisuunnittelija keräsi tausta-aineistoa kevään ja kesän 2013 aikana. Syksyllä 2013 teemaryhmät työstivät tavoitteita ja toimenpiteitä aihealueissaan. Pirkanmaan ilmastoseminaari järjestettiin 6.3.2014. Strategia hyväksyttiin maakuntahallituksessa 5.5.2014.

Maakuntakaava 2040 -prosessiin liittyvää tiedotustyötä on tehty eri välineiden avulla (mm. verkkosivusto, karttapalvelu, ilmoitukset lehdissä ja verkkomediaoissa) ja kunnittaisilla yleisötilaisuuksilla kulloinkin käynnissä olevan vaiheen tai selvityksen etenemisestä. Joukkoistaminen on nostettu tärkeälle sijalle prosessia MASTRA-hankkeen avulla. Ympäristöministeriön ja Pirkanmaan liiton puoleksi rahoittamassa MASTRA-hankkeessa (*Strategiaa vai taktiikkaa - maakuntakaavoituksen vaikuttavuuden kehittäminen*) tavoitellaan maakuntakaavoituksen vaikuttavuuden lisäämistä ja maakuntakaavan roolin kehittymistä strategisen suunnittelun välineenä. Yksi hankkeen perusajatus on ollut, että yhteinen suunnittelu synnyttää yhdessä toteutettavan kaavan.

Vuoden 2014 tiedot:

Päättäjille on välitetty ympäristöaiheista tietoa ajankohtaisiin suunnittelu- ja kehittämisprosesseihin liittyen, eri medioita ja fyysisiä tiedon välittämisen tilaisuuksia hyödyntäen.

Pirkanmaan ympäristöohjelman vuotuinen seurantaseminaari järjestettiin 24.9.2014 Pirkanmaan ELY-keskuksen tiloissa. Tapahtumassa esiteltiin

[GPI Suomessa ja Pirkanmaalla](#). Jukka Hoffren, Helsingin yliopisto.

[Pirkanmaan LUMO-ohjelma](#). Jere Nieminen, Tampereen yliopisto.

[Arviot ympäristöohjelman toteutumisesta v. 2013 loppuun mennessä](#). Tom Frisk, Tenho Leinonen ja Sirpa Lindroos, Pirkanmaan ELY-keskus.

[Pirkanmaan uudet kasvihuonekaasupäästölaskelmat](#). Marko Nurminen, Tietotakomo.

[Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian seuranta](#). Tom Frisk ja Heikki Kaipainen, Pirkanmaan ELY-keskus.

[Ilmasto- ja energiastrategian seurantaindikaattoreiden lähtötiedot](#). Tom Frisk ja Heikki Kaipainen, Pirkanmaan ELY-keskus.

Yksi näkyvimmistä maakunnallisista suunnitteluprosesseista on ollut Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 laatiminen, johon liittyen on tehty uudella tapaa osallistavaa tiedonvälitystyötä. Esimerkiksi kuntiin suuntautuvia kaavakierroksia on tehty useita. Keskustelevia esittelytilaisuuksia on järjestetty eri puolilla Pirkanmaata niin kuntien päättäjille kuin asukkaille.

Maakuntakaavoituksen vaikuttavuuteen ja roolin terävöittämiseen haettiin vastausta Pirkanmaan liiton ja ympäristöministeriön yhteisellä Mastra-hankeella. Pilottihanketta vetiin eteenpäin Pirkanmaan maakuntakaavatyön rinnalla. Hyviä kokemuksia saatiin muun muassa joukkouttamisen monista keinoista.¹ Perusajatuksena on ollut, että yhteinen suunnittelu synnyttää myös yhdessä toteutettavan kaavan. Pirkanmaan kuntien ja kaupunkien kaavoittajat, viranhaltijat, asiantuntijat ja maakunnan poliittiset päätöksentekijät ovat olleet aktiivisesti mukana tekemässä maankäyttövaihtoehtojen yhdyskuntarakenteellista vaikutusten arviointia. Joukkouttaminen on mahdollistanut laajemman resurssin työn tekemiselle ja vahvemman sitoutumisen maakuntakaavan alustaviin ratkaisuihin.²

Muita tiedotuksellisesti tärkeitä prosesseja ovat olleet mm. Pirkanmaan ilmasto- ja energiastrategian laatiminen ja hyväksyminen sekä Pirkanmaan maakuntastrategian laatiminen ja hyväksyminen. Strategioita on laadittu eri sidosryhmiä ja päättäjiä osallistavilla tavoilla.

Vaalitoiminnoista vuoteen 2014 sijoittuivat ainoastaan europarlamenttivaalit. Vaaleihin kytkeytyvää ympäristöaiheista tiedon välittämistä ei ole tiettävästi tehty vuoden aikana.

Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttaman kuntakyselyn perusteella ainakin Ylöjärvellä, Valkeakoskella, Akaassa, Urjalassa, Orivedellä, Kangasalla ja Lempäälässä on järjestetty vähintään kerran vuoden 2011 jälkeen luottamushenkilöille ympäristöasioihin liittyvää koulutusta. Kysely lähetettiin Tamperetta lukuun ottamatta kaikille Pirkanmaan kunnille, joista vastasi yhteensä 15.

¹ <http://verkkoletti.pirkanmaa.fi/fi/maakuntakaavoituksen-strategisuus-esiin-mastralla>

² <http://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/mastra>

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaalaiset ymmärtävät ympäristöasioiden tärkeyden ja sitoutuvat ympäristön hyvän tilan edistämiseen. Kansalaiset vaikuttavat ympäristöasioihin sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Ympäristöosaaminen on maakunnan erityinen vahvuus.

Pirkanmaalla ymmärretään luonnon asettavan ihmisen toiminnalle rajat ja reunaehdot, joiden sisällä on mahdollista toimia kestävästi. Myös tulevien sukupolvien yhdenvertainen oikeus hyvään ympäristöön ymmärretään. Pirkanmaalaisten arvot, asenteet ja käyttäytyminen ovat ympäristömyönteisiä. Ympäristötieto muuttuu ympäristömyönteiseksi toiminnaksi paitsi yksittäisten ihmisten toiminnassa myös yrityksissä ja yhteisöissä. Pirkanmaalla vallitsee innovatiivinen ja luova ilmapiiri, joka edistää ympäristöosaamista.

Pirkanmaalla osataan ja halutaan valita toimintatavat, jotka tuottavat ympäristölle mahdollisimman vähän haittaa. Valintoja punnitaan luonnon ja ympäristön kannalta ja pyritään siten kestävään elämäntapaan ja talouteen. Kestävät osto- ja kulutusvalinnat ovat arkipäivää ja ne on yhteiskunnan ohjauksella ja yritysten taholta tehty houkutteleviksi ja helpoiksi.

Pirkanmaalaiset päättäjät ovat aidosti kiinnostuneita päätöstensä vaikutuksista ympäristöön sekä ympäristöä koskevasta kansalaismielipiteestä. He ottavat sen huomioon päätöksiä tehdessään. Näin jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioihin yhteiskunnassa, niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Toimenpide 2. Kehitetään kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin ja -hankkeisiin.

- Varmistetaan, että kansalaiset voivat vaikuttaa varhaisessa ja tarkoituksenmukaisessa vaiheessa hankkeisiin, kaavoitusprosesseihin ja muihin ympäristökysymyksiin. Esimerkiksi ELY-keskuksen YVA- tiedotteisiin liitetään mukaan "infolaatikko" YVA-prosessin kulusta ja sisällöstä sekä kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksista.
- Otetaan käyttöön sosiaalisen median välineitä viranomaisten ja kansalaisten välisen viestinnän, osallistumisen ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja julkisen keskustelun edistämiseksi ympäristökysymyksistä.
- Kootaan kansalaisvaikuttamisen "työkalupakki" ympäristökysymyksiin liittyen.

Raportoinnin yhdyshenkilö: Tom Frisk, ELY-keskus

Vuoden 2011 tilanne:

ELY-keskus tiedottaa medialle ajankohtaisista ympäristöaiheista tiedotteilla. Ulkoisen viestinnän kanavina toimivat myös internet-sivut, lehti-ilmoitukset sekä sidosryhmille suunnattu sähköinen uutiskirje. Ympäristöaiheisia tiedotteita on julkaistu esimerkiksi vesistöjen pinnankorkeuksista ja pohjavesitilanteesta, levätilanteesta, erilaisten avustusten hakumahdollisuudesta tai niiden myöntämisestä hankkeisiin, maakunnan ympäristöpalkinnosta sekä maakunnallisista ohjelmista ja suunnitelmista, mukaan lukien Pirkanmaan ympäristöohjelma.

ELY-keskus tiedottaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä (YVA) lain edellyttäminä ohjelma- ja selostusvaiheen kuulemisajankohtina sekä menettelyn päättyessä yhteysviranomaisen (ELY-keskus) lausuntoon. YVA-tiedotteissa kerrotaan lyhyesti menettelyn ajankohtainen vaihe (ohjelma-, selostus- tai lausuntovaihe), jotta yleisö voi osallistua lähettämällä kirjallisen mielipiteen ja/tai osallistumalla hankkeessa järjestettäviin yleisötilaisuuksiin. Tiedotteilla ja kuulutus-ilmoituksilla pyritään osallistamaan yleisöä, jotta se aktivoituisi ottamaan kantaa omaan elinympäristöönsä vaikuttaviin suunnitelmiin ja hankkeisiin. Median herkkyyks uutisoida YVA-menettelyn aiheesta vaihtelee hankkeen luonteesta, laajuudesta, sijainnista ja sen merkittävistä vaikutuksista riippuen.

Nykyisillä ely-keskus.fi ja ymparisto.fi-sivuilla on mahdollisuus antaa palautetta.

Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole käytössä organisaatiokohtaista ulkoisessa viestinnässä hyödynnettävää sosiaalisen median välinettä (esim. Facebook-sivua tai Twitter-tiliä). Hankkeet ovat hyödyntäneet somea (esim. Haussa.fi). Lähiaikoina käynnistymässä on esimerkiksi erikoiskuljetusten Twitter-kokeilu.

Esimerkiksi YVA-asioissa olisi mahdollista hyödyntää sosiaalista mediaa. Uudenmaan ELY-keskuksessa YVA-kuulemisille etsitään sopivaa alustaa, johon voi kommentoida anonyymisti kirjautumatta palveluun. Uudenmaan ELY-keskus ja Kaakkois-Suomen ELY-keskus kokeilivat sosiaalista mediaa syksyllä 2011

Kymijoen kunnostushankkeen YVA-hankkeessa, jossa mielipiteitä kerättiin myös sosiaalisen median kautta osoitteessa www.kymijokiyva.fi.

Hanke- tai asiakohtaisesti hyödynnetään Webprobol-sovellusta, jolla voidaan tehdä kyselyitä tai vastaanottaa palautetta. Kyseinen järjestelmä ei ole vuorovaikutteinen.

Kansalaisvaikuttaminen ELY-keskuksen hoitamissa viranomaisasioissa tapahtuu lainsäädännön tarjoamissa puitteissa, määrämuotoisen kuulemismenettelyn avulla, jossa asian vireille tulosta, kuulemisen kohteista ja aikataulusta ilmoitetaan virallisesti. Kuulemismenettelyissä viranomaiselle osoitettu aineisto on toimitettava ELY-keskukseen kirjallisessa tai sähköisessä muodossa.

ELY-keskusten verkkosivut uudistuvat 1.3.2013 alkaen ja ne mahdollistanevat mm. liikkuvan kuvan lisäämisen sivuille ja monipuolisempien sisältöjen tarjoamisen.

Vuoden 2012 tiedot:

ELY-keskusten verkkosivujen uudistusta (vuonna 2013) on suunniteltu siten, että ne mahdollistanevat mm. liikkuvan kuvan lisäämisen sivuille ja monipuolisempien sisältöjen tarjoamisen.

Tampereen kaupunki on avannut ”Osallistuva Tampere” Facebook-sivun v. 2012. Tampereen VALMA- järjestelmä kansalaisten osallistumisen mahdollistamiseksi on edelleen käytössä.

Pirkanmaan ELY-keskus on antanut vuoden 2012 aikana kaksi lausuntoa YVA-ohjelmavaiheesta: 26.10.2012 Voimamyly Oy:n Humppilan-Urjalan tuulivoima-hankkeesta ja 31.1.2012 Humuspehtoori Oy:n Aukeasuon jätteenkäsittelykentän hankkeesta (Pälkäne) sekä yhden arviointiselostusta koskevan lausunnon 12.1.2012 Toivonen Yhtiöt Oy:n Ruskon jätteenkäsittelylaitoksen laajennuksesta (Tampere). ELY-keskus on tiedottanut em. ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä (YVA) lain edellyttäminä ohjelma- ja selostusvaiheen kuulemisajankohtina sekä menettelyn päättyessä yhteysviranomaisen (ELY-keskus) lausuntoon. Näiden lisäksi Sulkavuoren keskuspuhdistamon vaihtoehdon YVA-menettelyprosessi on ollut käynnissä.

Alueelliset työryhmät eli Alue-Alvarit ovat Tampereella toimivia asukkaiden ja kaupungin yhteistyöelimiä. Niihin pääsevät jäseniksi alueen yhdistysten ja seurojen edustajat sekä muut alueensa asioista kiinnostuneet asukkaat. Alue-Alvarien toimintakausi päättyi vuonna 2012. Uudet toimintaryhmät asetettiin vuoden 2013 alkupuolella. Vuosina 2011–2012 käsitellyt aiheet olivat seuraavia:

- luonnonsuojeluohjelma
- avoimet maisematilat
- retkeilymetsät
- maakuntakaava
- lidesjärvi
- Peltolammin täydennysrakentaminen
- metsäsuunnitelmat.

Vuoden 2013 tiedot:

Tampereen kaupunki viestii osallistumismahdollisuuksista eniten kaupungin internet -sivuilla, ”Osallistuva Tampere” Facebook-sivulla sekä joka talouteen jaettavassa Tampere-lehdessä. Sähköinen Valma- järjestelmä tuo kommentoitavaksi asioita suunnittelun alkuvaiheessa. Nähtävillä ovat kaikki asioihin liittyvät asiakirjat ja käsittelyvaiheet. Valmassa olivat esillä mm. kaupunkirakenne ja ympäristösuunnitelman luonnos, viherseinät ja -katot sekä meluntorjuntakohteet

Alueelliset työryhmät eli Alue-Alvarit toimivat Tampereella kuntalaisten ja kaupungin yhteistyöeliminä. Jäseniä ovat kunkin alueen yhteisöjen edustajat sekä alueensa asioista kiinnostuneet asukkaat. Vuonna 2013 ryhmät ottivat kantaa muun muassa seuraaviin valmisteltaviin ympäristöasioihin:

- kunnalliset jätehuoltomääräykset
- rakennusjärjestyksen uudistus
- ympäristönsuojelumääräykset

- kaupunkistrategia
- ja lukuisat kaavoitushankkeet

Lisäksi kaavoittajat ja Infratuotanto järjestivät kymmeniä vuorovaikutteisia asukasiltoja sekä kävelykierroksia, yhteissuunnitteluryhmiä ja karttapohjaisia kyselyjä.

Tiedot toimitti 25.4.2014 kuntademokratian kehittämispäällikkö Antti Leskinen, Tampereen kaupunki

Pirkanmaan ELY-keskus on antanut vuoden 2013 aikana yhden YVA-ohjelmaa koskevan lausunnon,

Tampereen kaupungin Kunkun Parkki-hanke 29.11.2013 sekä kaksi arviointiselostusta koskevaa lausuntoa, Tampereen Veden Pirkanmaan keskuspuhdistamo -hanke 29.5.2013 ja Voimamyly Oy:n Humppilan-Urjalan tuulivoimapuistohanke 8.11.2013.

YVA-menettelyyn ei tullut vireille odotettua määrää, hankkeita, sen sijaan yhteydenottoja oli runsaasti. Soveltamispäätöksiä tehtiin 7 kpl ja soveltamiseen kantaa ottavia lausuntoja 3 kpl.

ELY-keskus on tiedottanut em. ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä (YVA) lain edellyttäminä ohjelma- ja selostusvaiheen kuulemisajankohtina sekä menettelyn päättyessä yhteysviranomaisen (ELY-keskus) lausuntoon.

Tiedot toimitti 16.5.2014 Sirpa Lindroos, Pirkanmaan ELY-keskus

Vuoden 2014 tiedot:

Tampereen kaupungin sähköisessä Valma-järjestelmässä olivat vuonna 2014 kommentoitavina mm: talousarvion valmistelu, seutuselvitys ja miten haluat vaikuttaa kaupungin asioihin.

Vuonna 2014 Tampereen alueelliset työryhmät eli Alue-Alvarit ottivat kantaa muun muassa seuraaviin valmisteltaviin ympäristöasioihin:

- talousarvion valmistelu
- raitiotien yleissuunnitelma ja kolme katusuunnitelmaa
- kahdeksan kaavoitushanketta
- Tesoman alueen kehittämishanke
- viherverkon selvitysluonnos
- Niemenrannan viheraluesuunnitelma
- luontoliikunta
- alueelliset jätehuoltomääräykset
- maakuntakaava
- seutuselvitys

Lisäksi kaavoittajat ja Infratuotanto järjestivät kymmeniä vuorovaikutteisia asukasilloja sekä ohjattuja kävelykierroksia, yhteissuunnitteluryhmiä sekä useita karttapohjaisia kyselyjä mm. Harava-järjestelmää käyttäen.

Tiedot toimitti 24.3.2015 kuntademokratian kehittämispäällikkö Antti Leskinen, Tampereen kaupunki

Tampereen lisäksi Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttamaan kyselyyn vastanneissa 15 kunnassa on järjestetty erilaisiin ympäristöaiheisiin liittyviä tapahtumia ja tilaisuuksia esimerkiksi tietoisuuden lisäämiseksi. Monessa kunnassa on ollut esimerkiksi jätteisiin tai jätevesiin liittyviä tilaisuuksia. Kaupunkistrategiaa tai ympäristöohjelmaa valmisteltaessa on myös kuultu kuntalaisia. Lempäälässä kuntalaiset ovat saaneet antaa ehdotuksia esimerkiksi ekoteko-palkinnon saajaksi ja kestäväen kehityksen sitoumuksen teemaksi. Muutamat kunnat mainitsivat, että heillä on omat Facebook-sivut tai jokin muu sähköinen kanava tiedottamista ja kuntalaisten palautteen antamista varten.

Pirkanmaan ELY-keskus on antanut vuonna 2014 kaksi YVA-ohjelmaa koskevaa lausuntoa, Lempäälän Pitkäkallion kiviaineksen otto ja kierrätyskiviaineksen käsittely -hankkeesta 28.11.2014 ja Kemira Chemicals Oy:n märkälujarahartsin ja selkeytyksen apuaineen tuotannon siirtäminen Sastamalaan -hankkeesta 9.5.2014.

Lisäksi ELY-keskus on antanut myös lausunnon Kemira Chemicals Oy:n märkälujarahartsin ja selkeytyksen apuaineen tuotannon siirtäminen Sastamalaan -hankkeen arviointiselostuksesta 15.9.2014.

Vuonna 2014 ELY-keskus teki yhteensä 10 YVA-menettelyn soveltamispäätöstä. Punkalaitumen Isosuo tuulivoima -hankkeeseen, Lempäälän Karhumäen kiviainesisotto- ja murskaus- hankkeeseen ja Vapo Oy:n Parkanon Lylynevan turpeenotto -hankkeeseen päätettiin soveltaa YVA-menettelyä.

Tiedot toimitti 18.5.2015 Roosa Nääppä, Pirkanmaan ELY-keskus

YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Strateginen tavoite 2. Pirkanmaalaiset ymmärtävät ympäristöasioiden tärkeyden ja sitoutuvat ympäristön hyvän tilan edistämiseen. Kansalaiset vaikuttavat ympäristöasioihin sekä henkilökohtaisella tasolla että yhteiskunnallisesti. Ympäristöosaaminen on maakunnan erityinen vahvuus.

Pirkanmaalla ymmärretään luonnon asettavan ihmisen toiminnalle rajat ja reunaehdot, joiden sisällä on mahdollista toimia kestävästi. Myös tulevien sukupolvien yhdenvertainen oikeus hyvään ympäristöön ymmärretään. Pirkanmaalaisten arvot, asenteet ja käyttäytyminen ovat ympäristömyönteisiä. Ympäristötieto muuttuu ympäristömyönteiseksi toiminnaksi paitsi yksittäisten ihmisten toiminnassa myös yrityksissä ja yhteisöissä. Pirkanmaalla vallitsee innovatiivinen ja luova ilmapiiri, joka edistää ympäristöosaamista.

Pirkanmaalla osataan ja halutaan valita toimintatavat, jotka tuottavat ympäristölle mahdollisimman vähän haittaa. Valintoja punnitaan luonnon ja ympäristön kannalta ja pyritään siten kestävään elämäntapaan ja talouteen. Kestävät osto- ja kulutusvalinnat ovat arkipäivää ja ne on yhteiskunnan ohjauksella ja yritysten taholta tehty houkutteleviksi ja helpoiksi.

Pirkanmaalaiset päättäjät ovat aidosti kiinnostuneita päätöstensä vaikutuksista ympäristöön sekä ympäristöä koskevasta kansalaismielipiteestä. He ottavat sen huomioon päätöksiä tehdessään. Näin jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioihin yhteiskunnassa, niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Toimenpide 3. Yhdistetään pirkanmaalaisten ympäristökasvatustoimijoiden ja alueen muiden aktiivisten toimijoiden voimavarat yhteisten ympäristöhankkeiden toteuttamiseksi

- Tehdään lähiympäristö tutuksi toteuttamalla pieniä ylläpito- ja kunnostushankkeita kylä- ja asukastoimintana. Tällä edistetään myös kaupungin toimijoiden ja maaseudun yhteistyötä.
- Selvitetään ELY-keskuksen ja Pirkanmaan liiton rooli maakunnallisessa ympäristökasvatustyössä.

Raportoinnin yhdyshenkilöt: Tiina Schultz, ELY-keskus, ja Anniina Heinikangas, Pirkanmaan liitto

Vuoden 2011 tilanne:

Pirkanmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa 2012–2013 hankelistauksessa on mainittu mm. seuraavat viihtyisien ja kestävien asuin-, elin-, ja luonnonympäristöjen tukemiseen liittyvät hankkeet:

- Rakennusperinnön hoidon edistäminen ja hyödyntäminen (Ympäristöministeriö, 2012).
- Vuorovaikutuksen kehittäminen Pirkanmaan kyläkeskusten ja kaupunkien välillä (ELY-keskus, Manner-Suomen maaseudun kehittämisrahasto, 2011–2013).
- Tampere yhdessä -pienhankeet. Paikallistoimijoiden pienhankkeisiin yhteisöllisyyden tunteen kasvattamiseen haasteellisilla kaupunkialueilla (Pirkanmaan liitto, EAKR, 2008–2012).

Vuonna 2011 päätettiin aloittaa vieraslajien torjuntaan ja tiedotukseen tähtäävä kehittämishanke Manner- Suomen maaseudun kehittämisrahaston tuella. Hanketta ryhtyy hallinnoimaan Ahlmanin koulun säätiö. Hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa vieraslajien torjunta Pirkanmaalla, lisätä vieraslajitietoisuutta sekä maaseudun asukkaiden yhteisöllisyyden ja yhteistyön lisääminen torjuntatalkoiden avulla. Hankkeessa tullaan järjestämään koulutustilaisuuksia vieraslajien torjunnasta niiden esiintymäpaikoilla ja tavoitteena on, että paikalliset kylä-, asukas-, luonnonsuojelu- yms. yhdistykset tulisivat jatkossa itsenäisesti tekemään torjuntatyötä.

Vuoden 2012 tiedot:

Pirkanmaan ELY-keskus on vuonna 2012 rahoittanut Ahlmanin koulun säätiön hanketta Puutarhakarkulaiset kuriin. PIRELY on myös osallistunut PUKURI -hankkeen hanketyöryhmän työskentelyyn. Hankkeen tarkoituksena on vieraslajien esiintymätiedon kerääminen, niiden torjuminen Pirkanmaan maaseudulla, vieraslajitietoisuuden lisääminen ja maaseudun asukkaiden yhteisöllisyyden ja yhteistyön lisääminen talkoiden avulla. Vuonna 2012 ilmoituksia vieraslajeista tuli lähes 500 kpl ja käytäntöpainotteisia tietoiskuja, joissa vieraslajia myös torjuttiin, järjestettiin 21 kertaa.

Hämeen 4H-piiri on ollut mukana 55 eri tapahtumassa vuoden 2012 aikana. Alueen tapahtumiin lasten ja nuorten metsätietämyksen edistämiseksi osallistui 4850 henkilöä.

Vuoden 2013 tiedot:

Pirkanmaan ELY-keskus on vuonna 2013 rahoittanut Ahlmanin koulun säätiön hanketta Puutarhakarkulaiset kuriin. PIRELY on myös osallistunut PUKURI-hankkeen hanketyöryhmän työskentelyyn. Hankkeen tarkoituksena on vieraslajien esiintymätiedon kerääminen, niiden torjuminen Pirkanmaan maaseudulla, vieraslajitietoisuuden lisääminen ja maaseudun asukkaiden yhteisöllisyyden ja yhteistyön lisääminen talkoiden avulla.

PUKURI-hankkeen sivuilla kerättävään esiintymätietokarttaan oli vuoden 2013 lopulla tullut kansalaisilta ilmoituksia vieraslajeista 723 kpl, joista 446 kpl oli jättiputkia ja 176 kpl jättipalsamia, loput muita vieraslajeja.

Käytäntöpainotteisia tietoiskuja, joissa vieraslajia myös talkoilla torjuttiin, järjestettiin 66 kertaa kesän 2013 aikana. Talkoissa oli keskimäärin 8 osallistujaa / tilaisuus. Suurin osa talkootapahtumista oli Hämeen 4H-piirin järjestämiä, osan järjestelyistä vastasi Martat. Osallistujina olivat esim. kunnat, maa- ja kotitalousnaiset, kyläyhdistykset,

omakotiyhdistykset, luonnonsuojeluyhdistykset, maamiesseurat, Martat ja 4H-yhdistykset. Hanke jatkuu vielä 2014 noin puoli vuotta.

Hämeen 4H-piirin alueen tapahtumat lasten ja nuorten metsätietämyksen edistämiseksi 2013

	4H-yhdistys/ Metsätiimi	Pvä	Tapahtuma	Tavoitetut nuoret Pirkanmaa	Käytetty kuljetus- apuraha
1	Valkeakoski	22.3.2013	Leppälän talvinen metsäpäivä	38	
2	Kylmäkoski	9.3.2013	Alakoulujen metsäteemapäivä	159	
3	Virrat	19.3.2013	Liedenpohjan koulun metsäpäivä Kurussa	39	285
4	Virrat	10.4.2013	Killinkosken metsäpäivä Ähtärissä	37	220
5	Mänttä- Vilppula	12.4.2013	Koskelan koulun metsäretki Seitsemiseen	33	385
6	Ruovesi	15.4.2013	5.-luokkalaisten metsäretkipäivä Mänttään	32	190
7	Tampere	19.4.2013	Tampereen 4.-luokkien luontopäivä	81	
8	Juupajoki	25.4.2013	Kopsamon koulun metsäretkipäivä	59	
9	Mänttä- Vilppula	26.4.2013	Vilppulan yhteiskoulun 7.-9.-luokkien metsäpäivä	175	
10	Kylmäkoski	6.5.2013	Nahkialan metsäpäivä	186	95
11	Valkeakoski	10.5.2013	Haukila luontopolku	23	
12	Kangasala	10.5.2013	Pitkäjärven 8.lk metsäpäivä	49	400
13	Virrat	13.5.2013	Luontopolku	4	
14	Urjala	14.5.2013	5.-6.-luokkalaisten metsäpäivä Kampparilla	95	681
15	Virrat	15.5.2013	Alakoulujen metsäpäivä 4H-tilan ympäristössä	257	480,3
16	Orivesi	20.5.2013	Keskuskoulun metsäpäivä 3-6.lk	134	
17	Ylöjärvi	21.5.2013	8.-luokkien metsäpäivä	223	

18	Pirkanmaa	22.5.2013	Luontotapahtuma	564	
19	Ruovesi	22.5.2013	Esikoulujen keväinen metsäretki	45	220
20	Orivesi	24.5.2013	Päilahden alakoulun metsäpäivä Hyttiälässä	23	300
21	Juupajoki	27.5.2013	Alakoulun metsäretkipäivä	78	400
22	Juupajoki	28.5.2013	Yläkoulun metsäretkipäivä	79	400
23	Kangasala	28.5.2013	Sariolan koulun 8.-luokkien metsäpäivä	32	
24	Tampere	29.5.2013	Tampereen alakoulujen luontotapahtuma	523	
25	Valkeakoski	30.5.2013	Naakan yläkoulun metsäteemapäivä	204	
26	Ylöjärvi	5.6.2013	Kaupungin leirin metsäohjelma	30	
27	Ylöjärvi	6.6.2013	Kaupungin leirin metsäohjelma	14	
28	Tampere	11.6.2013	Sopimusvuoren metsäpäivä	24	390
29	Mänttä- Vilppula	15.6.2013	Luontopolku	12	
30	Ylöjärvi	19.6.2013	Kaupungin leirin metsäohjelma	30	
31	Mänttä- Vilppula	3.8.2013	Vehkakosken metsäilmat	81	
32	Juupajoki	23.8.2013	alakoulun retki Juupajoen rotkolle	67	
33	Mänttä- Vilppula	27.8.2013	Sarapihan esikoululaisten metsäpäivä	35	
34	Juupajoki	10.9.2013	Korkeakosken sienirastit 3.-4.lk	32	
35	Juupajoki	11.9.2013	Kopsamon koulun sienirastit	54	
36	Juupajoki	17.9.2013	Metsäretki	17	
37	Tampere	19.9.2013	8.-luokkien Metsänvihreä jalanjälki -tapahtuma	234	

38	Urjala	22.9.2013	Perheiden metsäpäivä Kampparilla	100	
39	Tampere	24.9.2013	0-2.-luokkien metsäpäivä Kaupissa	96	400
40	Juupajoki	24.9.2013	Metsäpäivä Kopsamolle	54	
41	Ylöjärvi	25.9.2013	Alakoulun metsäpäivä	46	420
42	Tampere	27.9.2013	Tampereen 4.-luokkien luontopäivä	201	
43	Mänttä- Vilppula	28.9.2013	Kolhon koulun luontopolku	17	
44	Kangasala	1.10.2013	Liuksialan koulun istutuspäivä	67	350
45	Mänttä- Vilppula	3.10.2013	Savosenmäen 3.-5.-luokkien metsäpäivä	146	
46	Tampere	4.11.2013	Sopimusvuoren metsäpäivä	15	400
47	Virrat	11.11.2013	Metsäkurssi	4	
48	Urjala	18.11.2013	Kirkonkylän koulun 5.-6.-luokkien metsäretkipäivä	40	300
49	Mänttä- Vilppula	19.11.2013	Vilppulankosken 3.-luokkien luontopäivä	30	
50	Kylmäkoski	20.11.2013	Hirvialhon koulun metsäteemapäivä	258	
51	Juupajoki	21.11.2013	Alakoulun metsäretkipäivä	54	360
52	Ruovesi	21.11.2013	Metsäpäivä alakoululle	71	600
53	Pirkkala- Lempäälä	21.11.2013	Alakoulun metsäteemapäivä	67	640
54	Valkeakoski	2.12.2013	Alakoulun metsäretkipäivä	39	480
55	Pirkanmaa	1.1.- 5.12.2013	Metsä- ja luontoaiheiset kerhot	946	
			Tavoitetut yhteensä	6053	8396,3

Osana PUKURI-hanketta Hämeen 4H-piiri organisoii vuonna 2013 Pirkanmaan alueella kirjastonäyttelyn nimellä ”Tunnista ja torju”. Näyttelyn avulla lisättiin tietoisuutta, miten jättiputki ja jättipalsami tunnistetaan ja miten näitä vieraslajeja torjutaan. Näyttely kiersi 16 paikkakunnalla ja yhteensä tavoitettiin n. 700 henkilöä.

Vuoden 2014 tiedot:

Puutarhakarkulaiset kuriin hanke päättyi heinäkuun lopussa 2014. Pirkanmaan ELY -keskuksen myöntämässä Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoittamassa vieraslajien torjuntahankkeessa Ahlmanin koulun säätiö, Länsi-Suomen 4H-liiton toimipiste ja Pirkanmaan Martat torjuivat yhteistyössä vieraslajeja 1.1.2012–31.7.2014.

Toiminnan tavoitteena oli aktivoita kuntalaisia ja paikallisyhteisöjä yhteistyöhön vieraskasvien alueellisen leviämisen estämiseksi ja parantaa samalla asuin ympäristöjen viihtyisyyttä. Samalla toteutettiin valtakunnallista vieraslajistrategiaa Pirkanmaalla ja hillittiin vieraskasvien leviämistä. Ensimmäisessä torjuttuun jättiputkea ja jättipalsamia.

Yleisölle avoimissa torjuntatapahtumissa opastettiin tunnistamaan ja torjumaan vieraskasveja sekä samalla motivoitiin osallistujia huolehtimaan omasta asuin ympäristöstään. Torjuntatapahtumien järjestämisessä ja niistä tiedottamisessa hyödynnettiin paikallisia yhteistyöverkostoja, kuten 4H-liiton, Pirkanmaan Marttojen sekä Maa- ja kotitalousnaisten paikallisyhdistyksiä, maamiesseuroja, omakoti-, asukas- ja kyläyhdistyksiä, ympäristönsuojeluyhdistyksiä sekä kuntien viranomaisia. Osallistamalla asukkaita torjuntatyöhön on pyritty kannustamaan yhteisöjä jatkamaan torjuntatyötä hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Hankkeen kolmen torjuntavuoden aikana toteutettiin runsaat sata talkoomuotoista torjuntatapahtumaa 17 Pirkanmaan kunnassa ja tilaisuuksiin osallistui 800 henkilöä. 2014 kesällä järjestettiin kymmenet talkoot. Hanke on kolmen toimintavuoden aikana järjestänyt yhteensä 53 tietoiskua ja talkootunteja kertyi 2623.

Hankkeesta on julkaistu yhteensä 38 artikkelia ja 7 radiojuttua. Hanke oli näytteilleasettajana 18 muiden tahojen järjestämässä tapahtumassa ja Tunnista & torju -näyttely on ollut esillä 17 kunnassa Pirkanmaalla.